

pravilima, i to može da prođe. Ali ako to uradite, onda će oni koji su glasali protiv nacrtu reći da to nije njihov ustav: „Ova država, koja je nastala na osnovu tog ustava, sa mog stanovišta je nelegitimna, baš me briga“. I to je užasno veliki problem u svakodnevnom životu.

Druga varijanta, koja je nužna, pretpostavlja da se ide na konsenzus. Kako na konsenzus? To mi liči na alhemiju u današnjoj Srbiji. Mnogi ljudi bi rekli, nama treba druga revolucija, znači nešto što će ponovo da iskoreni ono što se nakupilo loše i da uspostavi neki novi konsenzus. To je nemoguće i to je veoma opasno. Te tzv. zakasnele ili nadoknađujuće revolucije nikada ne uspevaju da raščiste situaciju na način na koji to njeni zagovornici očekuju. Znači, samo mogu reći da nemam odgovor i da sam pesimista.

Ustav je važan samo u demokratskim situacijama. Setite se Ustava iz 1974.

Ja uvek pamtim jednu divnu rečenicu Zorana Đinđića koji je, daj da to ovde kažem javno, bio najveći ustavni i politički teoretičar koga je ova zemlja ikada imala, ali to se naravno zaboravilo jer je odavno prestao da piše knjige. On je, dakle, rekao: „U socijalizmu je ustav važan koliko i partijski program. Ni manje ni više“.

Prvi problem je taj što jedan režim donese ustav za sebe i prilagodi ta pravila tako da ona lepo funkcionišu, a onda se promeni režim, taj ustav ostane i sada, ako hoćemo da budemo demokrate a nismo promenili ustav, moramo da se pridržavamo onoga što imamo. I onda ste u nevolji. Ta promena srpskog Ustava, to je opet neka kvadratura kruga prema svim mogućim prebrojavanjima glasova, većina, imate referendum, itd. To je ono što oni koji se bave tzv. teorijom racionalnog izbora zovu problemom nepredviđenih konsekvenci. Vi napravite jedan aranžman, a onda se situacija promeni i sad taj aranžman postaje okov. Bilo je tu, znate, rešenja, međutim ta rešenja je trebalo tražiti odmah u oktobru 2000. godine na nivou promene saveznog Ustava i analize odnosa republičkog sa saveznim Ustavom.

Naravno, opet je krenula neka druga vrsta političke volje koju je, mislim, u tom momentu DSS imao, a ne oni koji su posle optuživani za rasturanje institucija. Znači, legalisti nisu hteli da se dogovore oko promena, pre svega onih amandmana na Ustav koje je Milošević uveo u avgustu mesecu 2000, izbacivši Crnogorce praktično iz države. Da je Crnogorcima tada pružena ruka, da je savezni Ustav promenjen na drugačiji način, pa da se postavilo pitanje odnosa saveznog i republičkog Ustava na drugi način, to se sve nekako moglo izvesti.

Znači, postoji taj problem. Naravno, druga stvar je ona koju ste vi pitali, to je pitanje postavljanja granice moći Ustavnog suda. To je nešto sa čime se teoretičari strašno muče.

Ustavni sud, zaista, ponekad deluje u uzornim demokratijama kao telo koje se ponaša malo kapriciozno. I često zadaje glavobolje. Ja živim dugo u Mađarskoj i pamtim neki slučaj iz 1995. godine, kada je Međunarodni monetarni fond pritisnuo Mađarsku da sreže deficit na način kako je sad pritisnut Dinkić. Kada je Vlada donela seriju i parlament potvrdio seriju tzv. zakona o štednji, odnosno propisa kojima se steže kaiš, kako bismo to mi rekli, Ustavni sud je rekao: „Ah, to nije u skladu sa socijalnim pravima garantovanim Ustavom“. I ceo paket je oboren, a posledice, ekonomske, socijalne i političke, bile su užasno teške, jer su vratile Mađarsku dve godine unatrag. Znači, situacije ponekad mogu biti veoma dramatične, ali alternative nema. Nema je ukoliko nemate Ustavni sud. To je ono, što kažu Englezi bottom line. Ustav prestaje biti najviši pravni akt, ako nemate Ustavni sud koji, kao nezavisno telo, garantuje da se svi ponašaju u skladu sa ustavom. U suprotnom, ustav će biti nekažnjeno kršen. To je problem.

Ustavni sud nije jedini autoritativni čitalac. U krajnjoj liniji, i sam građanin je, ukoliko na jedan nekontroverzan način primenjuje neko svoje pravo koje mu je garantovano ustavom, autoritativni subjekt čitanja i primene ustava, dokle god se ne primeni neki spor. I naravno, svaki državni organ primenjuje ustav i svaka primena ustava je tumačenje ustava. To je ono